

جامعه شناسی انتقادی از عقل ابزاری و عقل تفسیری عبور می کند و به دنبال عقلانیت دیگری می گردد که ظرفیت و توان داورى ارزشی و انتقادی داشته باشد و این ظرفیت و توان را در عقل انتقادی جست وجو می کند.

پاسخ سوالات متن درس نهم

❖ **دلیل بیاورید صفحه ۹۷**

قرآن، انسان ها را به شناخت سایر سنت های الهی که در قرآن معرفی نشده است، دعوت می کند. در نتیجه می توان از طریق تجربه و عقل نیز به شناخت سنت های الهی رسید. اما شناخت هر سنت اجتماعی در یک جامعه را نمی توانیم شناخت سنت الهی محسوب کنیم زیرا یکی از ویژگی های سنت های الهی، عام و غیرقابل تغییر بودن است و باید از این ویژگی برخوردار باشد.

❖ **مقایسه کنید صفحه ۱۰۱**

مقایسه فارابی و ابن خلدون (بر مبنای متن کتاب)		
ابن خلدون (۸۰۸-۷۳۲)	فارابی (۳۳۹-۲۵۹)	
به روش عقلی توجه نداشت و بر روش تجربی تاکید می کرد.	از استدلال عقلی برای تقسیم بندی انواع جوامع استفاده کرد.	تفاوت
رویکردی محافظه کارانه داشت.	رویکردی انتقادی داشت. جوامع زمان خود را نقد می کرد.	
به مفهوم جامعه آرمانی توجه نکرد.	جامعه آرمانی را قبول داشت و ویژگی های «مدینه فاضله» را بیان کرد.	
«عصبیت» مفهوم محوری در دیدگاه او است.	«انواع مدینه» مفهوم محوری در دیدگاه او بود.	
علم اجتماعی خود را «علم عمران» نامید.	علم اجتماعی را زیر مجموعه علوم انسانی دانست و آن را «علم مدنی» نامید.	
متفکری مسلمان و متأثر از آموزه های قرآنی بودند.		شبهت
علم اجتماعی نافع و متناسب با جامعه خود پدید آوردند.		
به شناخت سنت های الهی جامعه پرداختند.		

مقایسه فارابی و ابن خلدون (مطالب خارج از کتاب)		
ابن خلدون (۸۰۸-۷۳۲)	فارابی (۳۳۹-۲۵۹)	
به عنوان نخستین مسلمانی شناخته می‌شود که به مفاهیم اجتماعی مشابه روش جامعه‌شناسی معاصر توجه کرد.	موسس فلسفه اسلامی است و لقب معلم ثانی به او داده شد.	تفاوت
روش او تجربی، عینی، واقع‌گرایانه است.	روش او فلسفی، انتزاعی، عقلانی و آرمان‌گرایانه است.	
به آن چه هست، بیشتر توجه می‌کند.	به آن چه باید باشد، بیشتر توجه می‌کند.	
به کمال توجه ندارد بلکه این تعاون را برای تامین نیازهای زندگی و دفاع از خطرات می‌داند.	تعاون بین انسان‌ها ابتدا برای تامین نیازهای زندگی و سپس رسیدن به کمال و سعادت است.	
شخصیت رئیس جامعه متأثر از شرایط اجتماعی شکل می‌گیرد پس رئیس می‌تواند صالح باشد یا نباشد. در هر صورت مردم روش زندگی را از رئیس جامعه می‌آموزند.	رئیس جامعه اگر صالح باشد، جامعه صالح خواهد شد. او ویژگی‌ها مفصلی برای رئیس جامعه ذکر می‌کند که آرمانی هستند.	
هر دو متفکر به نوعی اندیشه دینی دارند و به دیدگاه اسلام تکیه می‌کنند.		شباهت
هر دو متفکر نوعی علم اسلامی را عرضه کردند.		
هر دو متفکر، «حیات اجتماعی» را مورد توجه قرار دادند.		
هر دو متفکر به مفهوم «رئیس جامعه» توجه دارند.		
هر دو متفکر، اهمیت همکاری و تعاون با دیگران را متذکر می‌شوند.		

❖ نمونه بیاورید صفحه ۱۰۲

عقل ابزاری: به تبیین پدیده‌های طبیعی (علل بیماری، حوادث طبیعی و...) و پدیده‌های اجتماعی (بیکاری، فقر و...) می‌پردازیم (کشف قوانین) و وقوع این پدیده‌ها را پیش‌بینی و کنترل می‌کنیم.

عقل تفسیری: معنای پدیده‌های اجتماعی را درک می‌کنیم مثلاً معنای نوروز برای مردم ایران، معنای راهپیمایی صلح (مارش میرا) برای مردم بوسنی و... همچنین با کشف معانی، امکان همدلی بین انسان‌ها و جوامع امکان‌پذیر می‌شود.

عقل انتقادی: پدیده‌هایی را که ظالمانه می‌دانیم مورد ارزیابی انتقادی قرار می‌دهیم. مانند فاصله طبقاتی در یک جامعه و...